

Nie tylko K-POP

BADANIA
NAD PÓŁWYSPEM KOREAŃSKIM
W UNIWERSYTECIE JAGIELLOŃSKIM

POD REDAKCJĄ
RENATY CZEKALSKIEJ

NIE TYLKO K-POP
BADANIA NAD PÓŁWYSPEM KOREAŃSKIM
W UNIWERSYTECIE JAGIELLOŃSKIM

Nie tylko K-POP

Badania nad Półwyspem Koreańskim
w Uniwersytecie Jagiellońskim

pod redakcją Renaty Czekalskiej

Kraków 2024

Renata Czekalska
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie
✉ <https://orcid.org/0000-0001-6595-4233>
✉ r.czekalska@uj.edu.pl

© Copyright by individual authors & Księgarnia Akademicka, 2024

Recenzja
dr hab. Ewa Rynarzewska, prof. UW
dr hab. Grażyna Strnad, prof. UAM

Opracowanie redakcyjne
Ewelina Biernaś

Projekt okładki
Marta Jaszczyk

ISBN 978-83-8368-195-5 (druk)
ISBN 978-83-8368-196-2 (PDF)
<https://doi.org/10.12797/9788383681962>

Publikacja dofinansowana przez Instytut Bliskiego i Dalekiego Wschodu,
WSMiP UJ

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA
ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43
e-mail: publishing@akademicka.pl
<https://akademicka.pl>

Spis treści

Wstęp	7
POLITYKA	11
RENATA IWICKA	
Dokdo to nasze terytorium – etnonacjonalizm koreański w erze internetu.....	13
NATALIA ŚLIWKA	
Koreańska strategia brandingu narodowego.....	29
KAMIL SOWA	
Słoneczna polityka – założenia i rezultaty polityki zbliżenia dwóch państw koreańskich	49
MAREK HAŃDEREK	
Współpraca kulturalna między komunistyczną Polską i Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną w latach 50. XX wieku – zarys problematyki i próba systematyzacji	61
SPOŁECZEŃSTWO	93
TOMASZ WILCZYŃSKI	
Jak głęboko należy się uklonić, czyli hierarchia w społeczeństwie koreańskim na przykładzie sposobów witania się	95
JOANNA M. GUZIK	
Dynamika współczynnika dzietności na tle przemian społeczno-kulturowych w Republice Korei	105
ANGELIKA FUNEK	
Megalia – organizacja feministyczna czy źle skrywana mizoandria?.....	121

MAŁGORZATA PIERZYŃKA

Kontestowanie historii kobiet pocieszycielek 143

KULTURA 159

SEUNGILK LEE

Koreańska kultura biznesowa a kolektywizm 161

MARIA ANNA DUDEK

Oblicza *yogwe* w południowokoreańskich serialach. Przypadek *Opowieści o Arang i naczelniku miasta* oraz *Malarki Hong Cheon-gi*..... 173

ROMAN HUSARSKI

Mit świętej rodziny. Kult członków rodziny Kim Ir Sena w kinie północnokoreańskim w latach 1977-1994..... 199

REESUL KIM

Co gnije wśród moich kwiatów? Motyw ogrodu w powieści Kim Jinyoung *Dom z ogrodem*. 223

RENATA CZEKAŁSKA

Zawłaszczanie kulturowe czy hybrydyzacja kultury? Wybrane przypadki występowania motywów indyjskich w twórczości koreańskiego duetu Norazo... 239

Wstęp

Niniejsza publikacja, autorstwa badaczy związanych z Uniwersytetem Jagiellońskim, stanowi zbiór opracowań, analiz i refleksji dotyczących zjawisk zachodzących na Półwyspie Koreańskim. W trzydziestą piątą rocznicę nawiązania stosunków dyplomatycznych między Polską a Republiką Korei oraz siódmą rocznicę utworzenia w Instytucie Bliskiego i Dalekiego Wschodu na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ Zakładu Korei prezentujemy tom, w którym zapraszamy Czytelników do pogłębionej analizy zagadnień z zakresu kultury, historii, społeczeństwa, polityki i relacji międzynarodowych tego fascynującego obszaru świata.

Autorzy zawartych w publikacji artykułów reprezentują różne jednostki Uniwersytetu Jagiellońskiego, co gwarantuje różnorodność perspektyw, a także metodologiczną interdyscyplinarność analiz. W zebranych tu tekstach przedstawiono zatem nie tylko zróżnicowane podejścia teoretyczne, lecz także szeroki przekrój tematyczny, ukazując jednocześnie wielowymiarowość oraz obfitość zagadnień związanych z Półwyspem Koreańskim.

Różnorodne tematycznie artykuły podzielono według trzech wielkich obszarów badawczych – polityka, społeczeństwo, kultura – przenikających się wzajemnie. W części poświęconej zagadnieniom należącym do sfery polityki znalazły się cztery artykuły. W pierwszym z nich, *Dokdo to nasze terytorium – etnonacjonalizm koreański w erze internetu*, Renata Iwicka podejmuje kontrowersyjny dla Koreańczyków temat wysp Dokdo, skupiając się na specyfice południowokoreańskiego nacjonalizmu i jego dyseminacji w mediach społecznościowych. Autorka bada, jak spory terytorialne są wykorzystywane w budowaniu tożsamości narodowej oraz w jaki sposób media społecznościowe przyczyniają się do szerzenia etnonacjonalizmu w Korei Południowej. Natalia Śliwka natomiast, pisząc o *Koreańskiej strategii brandingu narodowego*, analizuje działania Korei Południowej na rzecz budowania pozytywnego wizerunku międzynarodowego. Autorka przygląda się strategiom stosowanym przez

Koreę od czasów powojennych do współczesnych, ukazując, jak kraj ten wykorzystuje branding do pozyskiwania coraz większego zainteresowania inwestorów oraz turystów, a także do wzmacniania swojej pozycji na arenie międzynarodowej. Relacje pomiędzy dwoma państwami koreańskimi stały się z kolei przedmiotem artykułu *Słoneczna polityka – założenia i rezultaty polityki zbliżenia dwóch państw koreańskich*, w którym Kamil Sowa rozpatruje słoneczną politykę Kim Dae-junga, mającą na celu zbliżenie Korei Północnej i Południowej. Autor bada, jak polityka ta wpłynęła na relacje między obu państwami, koncentrując się na współpracy politycznej i gospodarczej, oraz przedstawia wpływ napięć politycznych związanych z rozwojem nuklearnym na te relacje. Pierwszą część tematyczną tomu zamyka monumentalne wręcz pod względem ilości zebranego materiału faktograficznego, monograficzne opracowanie przygotowane przez Marka Hańderka, zatytułowane *Współpraca kulturalna między komunistyczną Polską i Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną w latach 50. XX w. – zarys problematyki i próba systematyzacji*. Autor przybliża w nim współpracę kulturalną między Polską a Koreą Północną w latach 50. XX wieku, systematyzuje wydarzenia i inicjatywy podejmowane ówczesnie przez obie strony, bada skalę i charakter kooperacji, a także wyróżnia poszczególne etapy współpracy, ukazując jednocześnie zmieniające się priorytety i wyzwania w kontekście politycznym i kulturalnym.

Część drugą, *Spółeczeństwo*, otwiera artykuł Tomasza Wilczyńskiego *Jak głęboko należy się uklonić, czyli hierarchia w społeczeństwie koreańskim na przykładzie sposobów witania się*. Autor analizuje w nim wpływ konfucjanizmu na hierarchiczność w koreańskim społeczeństwie, koncentrując się przy tym na sposobach witania się, odzwierciedlających hierarchiczną strukturę społeczeństwa koreańskiego, aby ostatecznie ukazać, w jakim zakresie hierarchia i dystans władzy kształtują codzienne interakcje wśród współczesnych Koreańczyków. Kwestię oddziaływania tradycyjnych norm na obecne stosunki społeczne podejmuje także Joanna Guzik. W artykule *Dynamika współczynnika diety na tle przemian społeczno-kulturowych w Republice Korei* autorka przedstawia zmiany demograficzne w Korei Południowej, skupiając się na drastycznym spadku współczynnika diety, analizując przyczyny tego zjawiska w kontekście przemian społeczno-kulturowych, a także poszukując odpowiedzi na pytanie badawcze o to, jak przewartościowanie priorytetów życiowych i walka kobiet o prawa wpływają na dynamikę demograficzną. Tematyka związana z ogólnie pojmowaną sytuacją kobiet stała się także przedmiotem zainteresowania Angeliki Funek, która w artykule *Megalia – organizacja feministyczna czy źle skrywana mizandria?* dokonała analizy działalności Megalii, kontrowersyjnego forum internetowego, oraz zachowań jego użytkowników. Konfrontując działania podejmowane przez aktywistki Megalii z południowokoreańskim konfliktem płci oraz badając ich wpływ

na społeczeństwo, autorka poszukuje odpowiedzi na pytanie, na ile działania Megalii miały charakter uświadamiający społecznie, a na ile propagowały wśród młodych Koreanek zachowania mizoandryczne. Natomiast Małgorzata Pierzynka w artykule *Kontestowanie historii kobiet pocieszycielek* podejmuje temat pamięci o tak zwanych kobietach pocieszycielkach, zmuszanych przez japońską armię do niewolnictwa seksualnego podczas II wojny światowej. Autorka analizuje narosłe wokół tego tematu kontrowersje, a także znaczenie postpamięci w kontekście historycznym, badając, w jaki sposób ów szczególnie tragiczny rozdział w historii relacji koreańsko-japońskich kształtuje świadomość kolejnych pokoleń oraz jak kwestia ta jest przedstawiana i postrzegana współcześnie w Korei Południowej i Japonii.

W części zamykającej tom, której osią tematyczną pozostaje kultura, znalazło się pięć artykułów. W pierwszym z nich, zatytułowanym *Koreańska kultura biznesowa a kolektywizm*, Seungik Lee bada historyczne korzenie kolektywizmu w Korei w kontekście kultur wschodnioazjatyckich. Autor przedstawia koreańską kulturę biznesową jako przykład zjawiska będącego wynikiem wpływu konfucjanizmu, zasad kierujących funkcjonowaniem społeczeństwa agrarnego z czasów dynastii Chosŏn, a także kolonizacji japońskiej – wszystkie te czynniki ugruntowały bowiem kolektywną naturę Koreańczyków. Lee wyjaśnia ponadto, dlaczego na tle innych krajów Azji Wschodniej Korea Południowa wyróżnia się szczególnie silnym kolektywizmem. Maria Anna Dudek w artykule *Oblicza yogwe w południowokoreańskich serialach. Przypadek Opowieści o Arang i naczelniku miasta oraz Malarki Hong Cheon-gi* analizuje rekontekstualizację i reinterpretację nadprzyrodzonych istot z koreańskich wierzeń we współczesnych serialach. Korzystając z typologii folkloru Józefa Burszty i koncepcji folkloreski Michaela D. Fostera, autorka poszukuje odpowiedzi na pytanie, dlaczego twórcy seriali wprowadzają postaci nadprzyrodzone z rodzimego folkloru do współczesnej kinematografii. Zagadnieniom z zakresu sztuki filmowej Półwyspu Koreańskiego poświęcony jest także artykuł Romana Husarskiego *Mit świętej rodziny. Kult członków rodziny Kim Ir Sena w kinie północnokoreańskim w latach 1977-1994*, w którym autor analizuje „złoty okres” kina Korei Północnej, ukazując zjawisko powstawania w latach 80. XX wieku nowych gatunków filmowych oraz zmianę podejścia do realizmu w kinie północnokoreańskim. Husarski podejmuje również próbę określenia, w jakim stopniu przez hagiograficzne obrazy członków rodziny Kim Ir Sena kino wzmocniło jego pozycję jako założyciela kraju. Zagadnieniom z zakresu literatury koreańskiej natomiast poświęcony został artykuł Reesul Kim *Co gnije w moim ogrodzie? Motyw ogrodu w powieści Kim Jinyoung* Dom z ogrodem. Autorka bada w nim ewolucję symboliki ogrodu w kulturze koreańskiej oraz próbuje ukazać, z jakim natężeniem przedstawienie ogrodu w przywołanej powieści neguje współczesną idealizację tego motywu. W ostatnim z pięciu tekstów poświęconym szeroko

pojmowanym zagadnieniom kulturowym – *Zawłaszczenie kulturowe czy hybrydyzacja kultury? Wybrane przypadki występowania motywów indyjskich w twórczości koreańskiego duetu Norazo* – Renata Czekalska, wykorzystując teorie hybrydyzacji Ulfa Hannerza i zawłaszczenia kulturowego Susan Scafidi, podejmuje próbę wyznaczenia granic między zawłaszczeniem kulturowym a hybrydyzacją kultury w odniesieniu do zjawiska obecności motywów indyjskich w K-popie.

Zawarte w tomie artykuły stanowią świadectwo różnorodności i wieloaspektowości zagadnień podejmowanych w badaniach nad Półwyspem Koreańskim, które prowadzone są w Uniwersytecie Jagiellońskim, a także roli i znaczenia, jakie ma w tych badaniach podejście interdyscyplinarne. Życząc wszystkim Czytelnikom owocnej lektury i inspirujących przemyśleń, wyrażamy jednocześnie nadzieję, że zawarte w tej publikacji teksty staną się również źródłem refleksji nad dotychczasowymi osiągnięciami i przyszłością badań koreanistycznych w Polsce.

Renata Czekalska

Niniejsza publikacja to dosyć niecodzienny zbiór tekstów, wprowadzający Czytelników w wielowymiarową specyfikę Półwyspu Koreańskiego. Opracowania, podzielone na trzy główne obszary – polityka, społeczeństwo i kultura – ukazują różnorodne aspekty życia Koreańczyków, od wpływu konfucjanizmu na codzienne relacje społeczne, przez koreańską kulturę biznesową, aż po współczesne wyzwania polityki zagranicznej. Autorzy, wszyscy związani z Uniwersytetem Jagiellońskim, przedstawiają oryginalne podejścia badawcze i wielowątkowe interpretacje, co czyni tę publikację wartościową dla każdego, kto pragnie lepiej poznać ten fascynujący region świata.

Dzięki różnorodności tekstów w niej zebranych książka wyróżnia się nowatorskim podejściem do badań nad Koreą, prezentując zarówno tematy klasyczne, jak i nowo podejmowane zagadnienia. Znajdą tu Państwo analizę obrazu koreańskich wierzeń we współczesnych serialach, refleksje nad kolektywizmem społecznym oraz nowe spojrzenie na kino Korei Północnej i jego rolę w budowaniu wizerunku Kim Ir Sena. Publikacja podejmuje również aktualne zagadnienia, takie jak walka o prawa kobiet w Korei Południowej, a także historyczne kontrowersje wokół niewolnictwa seksualnego praktykowanego przez japońską armię.

Czytelnicy zainteresowani kulturą, polityką i społeczeństwem Korei znajdą w tej książce nie tylko bogaty materiał badawczy, ale także inspirujące analizy, które rzucają nowe światło na współczesne problemy regionu. Interdyscyplinarne podejście, łączące różne metody i perspektywy badawcze, sprawia, że publikacja ta stanowi cenne źródło wiedzy zarówno dla specjalistów, jak i Czytelników, którzy dopiero zaczynają odkrywać Koreę. To lektura, która nie tylko poszerzy horyzonty, ale również pobudzi do refleksji nad przyszłością polskich badań nad Półwyspem Koreańskim.

<https://akademicka.pl>

ISBN 978-83-8368-195-5

9 788383 681955